

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

БОБОСЬ МАРІЯ ЛЕОНІДІВНА

УДК 351.01:364.77(477)

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП
НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – Механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобувача наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Житомир – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент, професор
СІДЕЛКОВСЬКИЙ Олексій Леонівич,
Державний університет “Житомирська
політехніка”, професор кафедри права та
правоохоронної діяльності

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА Інна Андріївна,
ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна академія управління
персоналом”,
завідувач кафедри публічного адміністрування

кандидат наук з державного управління, доцент
МАЙСТРЕНКО Катерина Миколаївна,
тимчасово не працює

Захист відбудеться *25 квітня 2026 року о 13:00 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.03 у Державному університеті “Житомирська політехніка” за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103, конференц-зала (2-ий поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного університету “Житомирська політехніка” за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103.

Автореферат розіслано *25 березня 2026 р.*

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.В. Сергієнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах воєнного стану система соціального захисту населення в Україні працює як частина критично важливої публічної інфраструктури: від її стабільності залежить соціальна безпека людей та здатність домогосподарств витримувати довготривалі потрясіння. Так, для держави це означає, що в центрі уваги мають бути механізми державного управління – як організовано прийом і розгляд звернень, хто і за якими правилами ухвалює рішення, як контролюються строки реагування та відповідальність посадових осіб. Саме від злагодженої роботи цих процесів залежить, чи отримають вразливі групи населення своєчасну та комплексну державну підтримку за єдиними правилами в усіх територіальних громадах.

Масштаб вимушеного переміщення та руйнувань є безпрецедентним: станом на початок 2026 року в Україні проживає близько 3,7 млн внутрішньо переміщених осіб, а мільйони людей залишаються у громадах з підвищеним рівнем небезпеки. Одночасно відбувається накладання кількох соціальних ризиків – втрата доходу, житла, здоров'я, підтримки сім'ї – і зростає запит не лише на грошові виплати, а й на широку лінійку соціальних послуг. За таких умов необхідна модель державного управління, яка здатна швидко розширювати охоплення, коригувати критерії підтримки та узгоджувати управлінські рішення між центральним, регіональним і місцевим рівнями публічної влади.

Актуальність дослідження підсилює потреба узгодити національну соціальну політику з міжнародними стандартами та європейськими правовими рамками, які задають мінімальні вимоги до охоплення, якості сервісів і прозорості процедур доступу до соціального захисту. На цьому тлі Україна одночасно стикається з демографічною кризою та швидким скороченням трудового і людського потенціалу держави, а експертні оцінки попереджають про можливе зменшення чисельності населення до близько 25 млн осіб у середині століття, якщо теперішні тенденції збережуться. Така динаміка висуває нові вимоги до механізмів державного управління: вони мають бути стійкими, узгодженими між різними рівнями влади, спиратися на цифрові інструменти та забезпечувати реальний, а не декларативний захист вразливих груп населення в умовах воєнного стану.

Узагальнення наукових джерел дає підстави виокремити кілька ключових напрямів дослідження соціальної вразливості, безпеки та соціального захисту. У 1970-х роках Ф. О'Кіф, К. Вестгейт та Б. Віснер заклали концептуальні засади соціальної вразливості, змістивши фокус від “природності” лиха до соціально сконструйованих чинників – історичної нерівності, дискримінаційних практик, просторової сегрегації. Надалі соціоекологічні підходи підкреслили зв'язок вразливості з резильєнтністю як здатністю системи зберігати цілісність і відновлюватися після шоків; у цьому контексті ключовими є напрацювання А. Ніла, С. Катера та С. Емріха щодо створення просторових індексів соціальної вразливості, картування ризиків.

Подальші дослідження розкривають взаємозв'язок соціальної вразливості з макроекономічною нестабільністю, бідністю та соціальними ризиками. Е. Енарсон, А. Фотергілл, А. Лавела, Дж. Алванг, С. Буртон, А. Азіан та П. Зігель

розглядають системні шоки як мультиплікатори вразливості домогосподарств, що підривають доходи, доступ до послуг і можливості формування заощаджень. С. Захран, А. Бюрдон, А. Фотергілл, Л. Пік, Л. Двіра, М. Ліндел, Р. Пері та П. Бакл підкреслюють роль зайнятості, якості робочих місць і людського капіталу у зменшенні або поглибленні соціальної вразливості.

Українська наукова школа запропонувала вагомі результати у вимірюванні бідності та вразливості, оцінці ефективності соціального захисту й адресної допомоги. У працях Е. Лібанової, О. Макарової, А. Колота, Л. Лісогор, Є. Савіна, О. Новікової, М. Руженського, С. Бандури, Л. Стожок, Л. Черенько обґрунтовано підходи до ідентифікації вразливих груп за доходами, доступом до послуг, ринком праці та регіональними відмінностями. Зміст і структуру соціального захисту досліджували В. Лукашикевич, Ю. Маршавін, М. Руженський, К. Слюсаренко, І. Смирнова, Ю. Стельмахук; засади державної соціальної політики та її інституційну архітектуру – А. Антонов, Н. Васильєва, Т. Ганслі, Д. Грицишен, Н. Дацій, І. Драган, В. Євдокимов, А. Квітка, А. Колот, Л. Климанська, В. Ксендзук, Г. Лопушняк, К. Майстренко, М. Мних, У. Моторнюк, Н. Орлова, О. Руденко, В. Савка, С. Свірко, І. Семенець-Орлова, Л. Сергієнко, В. Скуратівський, І. Супрунова, Н. Хома, Ю. Шпак.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась в рамках НДР за темою «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР №0118U001007) Національного університету цивільного захисту України. У межах зазначеної теми розроблено методологію міжвідомчого та публічно-громадського партнерства у сфері соціального захисту вразливих груп населення з інтеграцією центральних, регіональних і місцевих органів влади, неурядових і волонтерських структур через єдину цифрову платформу та механізми кейс-менеджменту; удосконалено модель оцінювання ефективності інтервенцій шляхом запровадження стандартизованих індикаторів результативності та системи моніторингу в реальному часі, що дає змогу гнучко коригувати програми соціального захисту вразливих груп населення залежно від динаміки потреб і ресурсних можливостей.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розроблення пропозицій щодо удосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення України в умовах воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі *завдання*:

- уточнити сутність понять “соціальний захист”, “механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення”;
- проаналізувати чинну нормативно-правову базу у сфері соціального захисту вразливих груп населення;
- охарактеризувати сучасний стан функціонування механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану;

- здійснити емпіричне дослідження вразливості домогосподарств з метою виявлення ключових проблем і викликів у реалізації механізмів державного управління у сфері соціального захисту в умовах воєнного стану;

- узагальнити релевантний зарубіжний досвід організації систем соціального захисту з метою його адаптації в Україні;

- визначити шляхи розвитку публічно-приватного партнерства у сфері соціального захисту вразливих груп населення;

- обґрунтувати напрями удосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану;

- розробити концептуальну модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом вразливих груп населення в умовах воєнного стану.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері формування та реалізації державної політики соціального захисту вразливих груп населення України в умовах воєнного стану.

Предмет дослідження – механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану в Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження є поєднання системного, інституційного, ризик-орієнтованого, структурно-функціонального та історико-еволюційного підходів до аналізу механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення. У роботі використано такі методи: історико-еволюційний метод і аналіз понятійно-категоріального апарату – для реконструкції еволюції наукових підходів до соціального захисту, державного управління та соціальної вразливості, а також для уточнення базових дефініцій, класифікацій і детермінант формування вразливих груп населення (підрозділи 1.1–1.2); структурно-функціональний аналіз – для виявлення складу, функцій, повноважень і логіки взаємодії суб'єктів у багаторівневій системі соціального захисту, а також для обґрунтування напрямів удосконалення інституційно-організаційного механізму та формування цілісної моделі реалізації соціального захисту (підрозділи 1.2; 2.1; 3.2–3.3); правовий аналіз – для опрацювання Конституції України, законів України, постанов Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють соціальний захист вразливих груп населення, а також для виявлення прогалин, колізій і процедурних обмежень чинного правового регулювання (підрозділи 1.3; 2.1; 3.2); порівняльний аналіз – для зіставлення українських механізмів соціального захисту з міжнародними моделями, практиками кризового реагування та інструментами адресної підтримки, з метою визначення можливостей їх адаптації до умов воєнного стану в Україні (підрозділ 2.4); соціологічні методи, зокрема стандартизоване анкетне опитування – для виявлення масштабів і профілів комбінованої вразливості домогосподарств, оцінки доступу до соціального захисту, досвіду звернень, рівня довіри до інституцій та суб'єктивної оцінки захищеності респондентів (підрозділ 2.2); методи статистичного аналізу – для обробки масиву емпіричних даних, побудови описових розподілів, розрахунку інтегральних індикаторів, перевірки внутрішньої узгодженості шкал за коефіцієнтом Кронбаха, типологізації профілів соціальної вразливості та

інтерпретації одержаних результатів у контексті управлінських рішень (підрозділ 2.2); кейс-стаді та контент-аналіз – для дослідження інституційних, інфраструктурних і процедурних бар'єрів у системі соціального захисту, а також для аналізу інноваційних форматів підтримки, зокрема мобільних груп, соціальних хабів, цифрових сервісів, житлових рішень і партнерських моделей надання послуг (підрозділи 2.3; 3.1–3.2); аналіз міжнародних нормативних і аналітичних документів – для узгодження підходів міжнародних організацій, стандартів кризового реагування, принципів належного врядування та практик адаптивного соціального захисту з потребами модернізації української системи соціального захисту вразливих груп населення (підрозділи 2.4; 3.3); абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення результатів дослідження, формулювання висновків, пропозицій щодо удосконалення механізмів державного управління та побудови концептуальної моделі соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану (підрозділи 3.2–3.3).

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, адміністративні дані та звітність Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, Національної служби здоров'я України, органів місцевого самоврядування; адміністративні реєстри; наукові статті, монографії.

Використання технологій штучного інтелекту. Технології штучного інтелекту (ChatGPT) використовувалися: 1) з пошуковою метою під час опрацювання міжнародного досвіду формування та реалізації державної політики соціального захисту вразливих груп населення в умовах криз, надзвичайних ситуацій і воєнних конфліктів, зокрема щодо механізмів контролю та відповідальності в країнах Європейського Союзу; результати запитів містили посилання на офіційні вебресурси органів державної влади та міжнародні нормативно-правові акти; 2) для попереднього перекладу іноземних нормативно-правових актів, аналітичних документів і рекомендацій, що стосуються соціального захисту населення в умовах воєнного стану, з англійської мови на українську. Технології штучного інтелекту не використовувалися для генерування авторського тексту дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати дослідження, які містять елементи наукової новизни, полягають у формуванні та обґрунтуванні цілісного процесного підходу до удосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану в Україні, що забезпечує керованість строків реагування, адресність підтримки та недискримінаційність доступу через узгодження нормативних рішень, процедур, ресурсів, сервісів і механізмів контролю. Так, у дисертаційному дослідженні:

вперше:

– розроблено концептуальну модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом вразливих груп населення в умовах воєнного стану, яка поєднує механізм політико-правового врегулювання, механізм інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії, механізм соціально орієнтованого фінансування та аналітико-оцінювальний механізм соціальної

якості в єдину процедурно узгоджену систему, підпорядковану профілю комбінованої вразливості домогосподарства, та вбудовує до неї конкретні інструменти, програми, проекти, суб'єктів відповідальності й публічні метрики результату, що забезпечує перехід від фрагментарної допомоги до керованої політики соціальної стійкості;

удосконалено:

– удосконалено концептуальний підхід до розвитку публічно-приватного партнерства у сфері соціального захисту вразливих груп населення, який, на відміну від наявних підходів, розглядає його не як допоміжний чи суто інфраструктурний інструмент, а як інтегровану складову механізмів державного управління, орієнтовану на досягнення вимірюваного соціального результату через поєднання публічної відповідальності, ресурсного потенціалу та інноваційної спроможності приватного сектору; такий підхід обґрунтовує мотиваційну природу партнерства як системи узгоджених інтересів держави, бізнесу і громади, що спрямовані на забезпечення стабільності соціального забезпечення, розширення доступності, адресності та безперервності підтримки, зниження процедурних і територіальних бар'єрів доступу, а також формування соціальної безпеки через розвиток сервісних, цифрово-платформених, житлово-сервісних, територіально-мобільних і реабілітаційно-інтеграційних форм взаємодії, що у сукупності визначає його ключову роль у мобілізації ресурсів, підвищенні ефективності надання соціальних послуг і забезпеченні стійкості та адаптивності системи соціального захисту в умовах зростання соціальних ризиків;

– механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану – у частині конкретизації змін: у механізмі політико-правового врегулювання – подієвий запуск підтримки, процедурна уніфікація, стандарти строків, безперервність і пакетність рішень; у механізмі інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії – координація суб'єктів, ведення випадку, регламентована міжвідомча взаємодія та включення партнерів у єдиний маршрут підтримки; у механізмі соціально орієнтованого фінансування – узгодження фінансування з профілем вразливості, кризова гнучкість, соціальне замовлення та поєднання бюджетних, місцевих, донорських і партнерських ресурсів; в аналітико-оцінювальному механізмі соціальної якості – єдина електронна картка справи домогосподарства, система соціальних показників результативності, моніторинг строків, зворотний зв'язок і завершальне оцінювання випадку, що дало змогу адаптувати зазначені механізми до подієвого характеру соціальної вразливості, комбінованого профілю потреб домогосподарства, вимог безперервності підтримки та необхідності досягнення вимірюваного результату;

– сервісно-процесний підхід до організації державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення, який, на відміну від чинного статусно-фрагментованого підходу, базується на подієвому запуску підтримки, єдиному сервісному маршруті “подія – рішення – дія – супровід – результат”, пакетному рішенні для випадків комбінованої вразливості, стандартах строків і безперервності підтримки, а також персоніфікованій відповідальності за ведення випадку, що посилює керованість процедур реалізації соціального захисту;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення через розмежування понять “соціальний захист”, “соціальне забезпечення”, “соціальна підтримка” як різних управлінських режимів із відмінними наслідками для повноважень, процедур і підзвітності; уточнено зміст категорії “механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення” як цілісної, структурно впорядкованої системи рішень, процедур, інструментів, ресурсів і взаємодій, що забезпечують ідентифікацію соціальних ризиків, їх трансформацію у керовані управлінські дії та досягнення вимірюваного результату;

- структурно-детермінантний підхід до оцінювання соціальної вразливості домогосподарств як керованої управлінської рамки, що, на відміну від формальної статусної категоризації отримувачів соціальної підтримки, ґрунтується на системному структуруванні детермінант вразливості на рівнях “особа – домогосподарство – громада – інституції”, забезпечує ідентифікацію профілю комбінованої вразливості та визначення рівня соціальної критичності, а також передбачає трансформацію емпірично виявлених процедурних бар’єрів доступу до соціального захисту у конкретні державно-управлінські рішення щодо оптимізації строків реагування, формування сервісного маршруту отримувача, інтеграції виплат і послуг, посилення координації суб’єктів та розподілу ресурсів відповідно до профілю потреб.

Практичне значення одержаних результатів. У дисертаційній роботі сформульовано цілісний комплекс управлінських, організаційних і цифрових рішень, які можуть бути безпосередньо використані органами державної влади, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями та міжнародними партнерами з метою підвищення ефективності соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану.

Результати дисертаційного дослідження були використані у діяльності: Київської міської ради щодо розширення доступу до соціальних послуг для внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та осіб з інвалідністю, які належать до вразливих груп населення (довідка від 20.03.2025 № 08/279/09/257-33); Благодійного фонду “ОБЕРІГ” щодо алгоритму “звернення → пакет послуг”, механізми надання екстреної допомоги, реабілітаційні та психосоціальні маршрути підтримки, а також цифрові інструменти обліку отримувачів допомоги з числа вразливих груп населення (довідка від 24.12.2024 № 24-12-00071); Первинної організації добровольчого формування № 31 територіальної громади міста Києва Всеукраїнської профспілки захисників України, спортсменів і працівників сфер щодо формування механізму оперативної допомоги ветеранам, внутрішньо переміщеним особам і сім’ям військовослужбовців, які належать до вразливих груп населення (довідка від 10.10.2024 № 158/10-24); Національного університету біоресурсів та природокористування України щодо впровадження у навчальну програму при викладанні дисциплін “Організація діяльності органів публічної влади”, “Територіальні органи влади”, “Державне та галузеве управління” у процесі підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 281

“Публічне управління та адміністрування” (акт про використання від 03.11.2025 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретико-методологічні обґрунтування, розробка концептуальних моделей, побудова індикаторів і шкал оцінювання, формування практичних рекомендацій, висновків і пропозицій здійснені автором особисто. У співавторських публікаціях особистий внесок здобувача розкрито в переліку наукових праць і включає ідейну концепцію, дизайн дослідження, аналітичну обробку й інтерпретацію даних, підготовку текстових матеріалів та візуалізацій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, підходи та висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах і семінарах з проблем публічного управління, соціальної політики, соціального захисту вразливих груп населення та цифрової трансформації публічного сектору. Результати обговорення були враховані під час подальшого опрацювання теоретичних положень і практичних рекомендацій. Зокрема, положення дисертації апробовано у збірнику “Психологія ХХІ століття: теоретичні та практичні дослідження” (м. Хмельницький, 2022 рік), “Актуальні питання юридичної науки та практики: збірник наукових праць студентів та молодих вчених” (м. Хмельницький, 2023 рік), на Всеукраїнській науково-практичній конференції “Сталий розвиток економіки, бізнесу та управління: стратегії та пріоритети” (м. Біла Церква, 2025 рік), Всеукраїнській конференції учнівської та студентської молоді “Публічне управління сталим розвитком територіальних громад” (м. Київ, 2025 рік), X Міжнародній науково-практичній конференції “Current trends in scientific research development” (“Сучасні тенденції розвитку наукових досліджень”, м. Бостон, Сполучені Штати Америки, 2025 рік), II Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю “Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ” (м. Івано-Франківськ, 2025 рік), а також у збірнику “Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України” (м. Київ, 2025 рік).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 19 наукових працях, з них: 11 статтях у наукових фахових виданнях України, 1 статті в науковому періодичному виданні іншої держави із напрямку, з якого підготовлено дисертацію, 7 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 284 сторінок друкованого тексту. Робота містить 7 рисунків та 47 таблиць. Список використаних джерел налічує 262 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; надано відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі – **“Теоретичні засади державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в Україні”** – уточнено сутність понять “соціальний захист” і “механізми державного управління у цій сфері”, а також проаналізовано чинну нормативно-правову базу соціального захисту вразливих груп населення. Визначено місце соціального захисту в системі публічного управління в умовах воєнного стану як критично-оперативної публічної функції, що виконує безпекову роль і забезпечує життєзабезпечення домогосподарств.

Обґрунтовано, що для реалізації цієї функції визначальними є керованість процесу, уніфіковані критерії прийнятності, надійна верифікація, доступні канали звернення, відтворюваність управлінських рішень, контроль строків реагування та підзвітність відповідальних суб’єктів. Доведено актуальність шокочутливої моделі, здатної швидко розширювати охоплення і змінювати критерії надання допомоги, у межах якої цифрові реєстри, автоматизована верифікація та мультиакторна координація виступають рівнозначними елементами поряд із правовими гарантіями. Узагальнено еволюцію наукових підходів до соціального захисту та соціального забезпечення і доведено прикладну цінність термінологічного розмежування для формалізації мінімальних гарантій, джерел фінансування, процедур доступу та меж підзвітності суб’єктів публічного управління.

Доведено, що механізми державного управління мають забезпечувати не лише призначення допомоги, а й фактичну доступність і своєчасність отримання підтримки в межах контрольованих строків. Проаналізовано структуру та класифікацію вразливих груп і уточнено поняття “вразливість” як державно-управлінську категорію, що визначає критерії пріоритизації, порядок надання підтримки та вибір відповідних інструментів реагування.

Вразливі групи населення визначено як осіб або сім’ї з підвищеним ризиком опинитися у складних життєвих обставинах через негативні зовнішні чинники та внутрішні обмеження, що зумовлює необхідність адресних рішень у сфері соціального захисту і соціальних послуг. Доведено, що управлінське значення має не лише статусна належність, а поєднання ризиків і потреб на рівні домогосподарства, що потребує узгоджених правил верифікації та стандартизованої оцінки рішень у різних громадах. Узагальнено детермінанти формування вразливості та визначено їхній зв’язок із критеріями прийнятності, строками реагування і видами підтримки, що дозволяє поєднати емпіричні індекси та шкали з конкретними управлінськими процедурами пріоритизації й контролю результату.

Систематизовано нормативно-правові підстави соціального захисту та соціального забезпечення як ядро механізмів державного управління у сфері підтримки вразливих груп. Підкреслено прикладне значення термінологічного уточнення для управління, оскільки воно визначає, що саме держава зобов’язана гарантувати, за рахунок яких джерел, через які інститути, за якими процедурами доступу, у яких межах підзвітності мають діяти суб’єкти публічного управління. Узагальнено ключові етапи інституційного оформлення системи соціального страхування і соціального забезпечення, що формують правила розподілу

відповідальності, джерел ресурсів і меж державно-управлінських рішень щодо стандартів та процедур надання.

Показано значення міжнародних актів і підходів як орієнтирів для уніфікації мінімальних стандартів, процедурної визначеності та недискримінаційного доступу. На цій основі механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення визначено як цілісну систему управлінських рішень, процедур, інструментів, ресурсів і взаємодій, через які держава виявляє соціальні ризики, приймає рішення, організовує надання підтримки, координує учасників, забезпечує фінансування та контролює досягнення результату.

У другому розділі – **“Сучасний стан та виклики функціонування механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану”** – охарактеризовано сучасний стан функціонування відповідних механізмів, здійснено емпіричне дослідження вразливості домогосподарств для виявлення ключових проблем і викликів, а також узагальнено релевантний зарубіжний досвід з метою його адаптації в Україні.

Виявлено фрагментарність правового регулювання, дублювання повноважень, множинність статусів отримувачів допомоги та недостатній зв'язок між обсягами підтримки і реальним рівнем соціальних ризиків домогосподарств, що знижує адресність управлінських рішень і ускладнює пріоритизацію в умовах ресурсних обмежень.

Доведено, що результативність реалізації програм значною мірою залежить від організаційної спроможності територіальних громад, кадрового забезпечення та рівня міжвідомчої координації. Ідентифіковано ключові бар'єри доступу до підтримки: складність процедур, надмірні вимоги до документів, фрагментованість каналів звернення, інформаційну й цифрову нерівність, а також нерівномірність територіальної спроможності, особливо між міськими й сільськими громадами та між відносно безпечними і прифронтовими регіонами.

Фінансовий аналіз показав, що система соціального захисту функціонує переважно в режимі екстреного реагування та характеризується залежністю від цільових програм і зовнішніх ресурсів, що обмежує можливості довгострокового планування. Виявлено невідповідність між структурою витрат із реальною концентрацією соціальних ризиків, що знижує ефективність використання ресурсів та потребує впровадження ризик-орієнтованого підходу.

Аналіз інформаційно-цифрового компонента засвідчив, що наявні реєстри та електронні сервіси функціонують переважно як паралельні контури, не формуючи єдиної інтегрованої системи. Це ускладнює комплексну оцінку потреб домогосподарств, створює ризики дублювання допомоги або “випадіння” окремих випадків. Доведено, що цифровізація без спрощення процедур і належного супроводу користувачів не усуває бар'єрів доступу для осіб із низькою цифровою спроможністю.

Проведено емпіричне дослідження методом стандартизованого опитування (1825 респондентів із підконтрольних уряду територій України), спрямоване на ідентифікацію профілів соціальної вразливості, визначення чинників входження у вразливість та аналіз доступності інструментів соціального захисту.

Зафіксовано поширеність комбінованої вразливості домогосподарств: 31,7 % мають один статус, 32,8 % – два, 21,1 % – три, 14,4 % – понад три статуси, що підтверджує наявність групи із критичною концентрацією ризиків і задає основу для управлінської пріоритизації випадків. Найпоширенішими чинниками є малозабезпеченість і безробіття, а також воєнно зумовлені чинники – психотравма, втрата житла, участь у бойових діях (рис. 1).

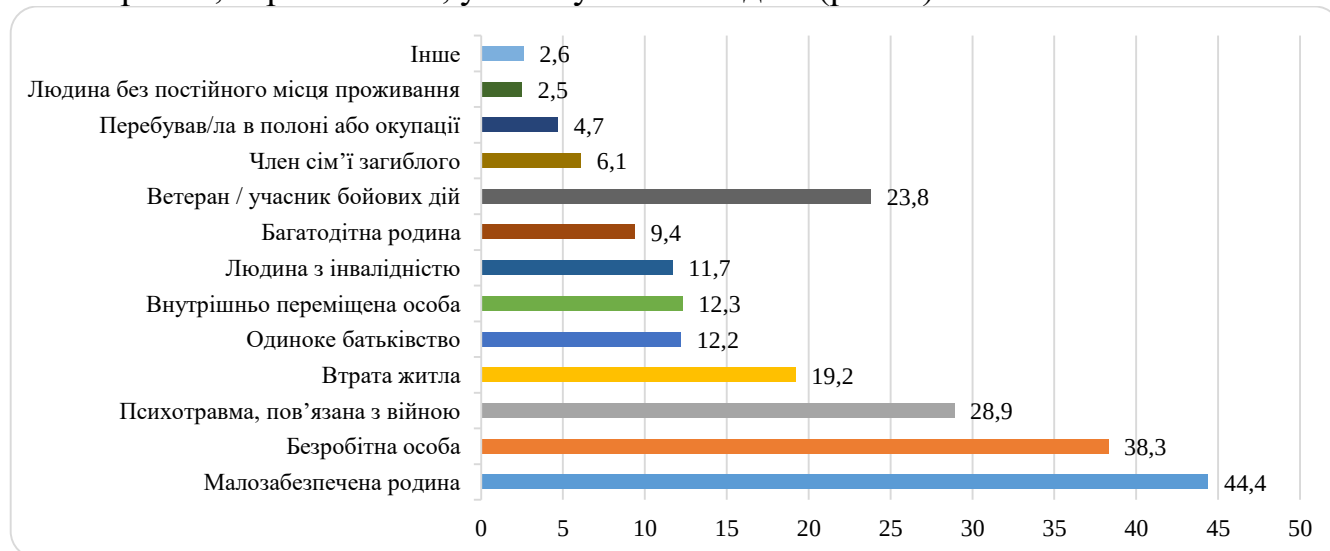

Рис. 1. Розподіл респондентів за статусами вразливості, %

Обґрунтовано кумулятивний характер входження у вразливість, пов'язаний передусім із втратою доходу, житла, працездатності та сімейними втратами. На цій основі сформовано адаптивну типологію профілів соціальної вразливості домогосподарств з урахуванням перехресних воєнних ризиків, а також розроблено багатовимірний індекс інтегральної соціальної критичності, що дає змогу ранжувати домогосподарства й території за рівнем ризику поглиблення вразливості та використовувати його для планування, пріоритизації й моніторингу управлінських рішень у сфері соціального захисту.

Узагальнення практик країн Європейського Союзу, Близького Сходу, Латинської Америки та Азії засвідчило, що найбільш результативними є моделі соціального захисту, які поєднують чітко визначений правовий статус для постраждалих, гарантований мінімальний дохід, шокочутливі механізми екстреної підтримки, цифрові інструменти верифікації, житлові рішення, послуги зайнятості та психосоціальної підтримки, а також індивідуальний супровід для домогосподарств із високою комбінованою вразливістю. Міжнародний досвід демонструє, що без належного управління ризиками навіть належно спроектовані цифрові соціальні програми можуть втрачати ефективність через помилки виключення, затримки рішень, зловживання, кіберзагрози, перевантаження фронт-офісів.

У третьому розділі – **“Напрями вдосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення”** – визначено шляхи розвитку публічно-приватного партнерства, обґрунтовано напрями удосконалення відповідних механізмів та розроблено концептуальну

модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом в умовах воєнного стану.

Доведено, що стратегічним пріоритетом є перехід від фрагментарної статусно-категоріальної логіки призначення допомоги до цілеспрямованої, процесно керованої концепції соціального захисту, у межах якої управлінські рішення, процедурні стандарти, строки реагування, відповідальні суб'єкти, цифрова фіксація та фінансове забезпечення узгоджуються задля досягнення конкретного результату для домогосподарства, насамперед із профілем комбінованої вразливості.

У межах розділу визначено шляхи розвитку публічно-приватного партнерства у сфері соціального захисту вразливих груп населення, обґрунтовано напрями удосконалення механізмів державного управління у цій сфері в умовах воєнного стану та розроблено концептуальну модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом вразливих груп населення. Встановлено, що в умовах воєнного стану соціальна вразливість має подієвий характер, тому державне реагування має запускатися не лише за формально підтвердженим статусом, а й за настанням критичної життєвої події та за сукупним профілем потреб домогосподарства, який поєднує кілька ризиків одночасно.

Обґрунтовано напрями вдосконалення механізму політико-правового врегулювання, які полягають у запровадженні подієвого запуску підтримки, процедурної уніфікації, пакетності рішень, стандартів строків, безперервності допомоги та чітких правил підзвітності. Визначено напрями вдосконалення механізму інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії, які охоплюють посилення координації суб'єктів, ведення випадку, регламентовану міжвідомчу взаємодію та включення партнерів у єдиний маршрут підтримки. Висвітлено напрями вдосконалення механізму соціально орієнтованого фінансування, пов'язані з узгодженням ресурсного забезпечення з профілем вразливості домогосподарства, забезпеченням кризової гнучкості, використанням соціального замовлення та поєднанням бюджетних, місцевих, донорських і партнерських ресурсів. Окремо обґрунтовано напрями вдосконалення аналітико-оцінювального механізму соціальної якості, які передбачають ведення єдиної електронної картки справи домогосподарства, використання системи соціальних показників результативності, моніторинг строків, зворотний зв'язок і завершальне оцінювання випадку.

Запропоновану концептуальну модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом вразливих груп населення в умовах воєнного стану подано на рис. 2.

Розроблено концептуальну модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом вразливих груп населення в умовах воєнного стану, яка інтегрує сучасні чинники впливу, профіль комбінованої вразливості домогосподарства, чотири базові механізми державного управління – механізм політико-правового врегулювання, механізм інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії, механізм соціально орієнтованого фінансування

Рис. 2. Концептуальна модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом вразливих груп населення, розроблено автором

та аналітико-оцінювальний механізм соціальної якості, конкретні інструменти реалізації – подієвий запуск підтримки, пакетне управлінське рішення, ведення випадку, регламентовану міжвідомчу взаємодію, соціальне замовлення, поєднання бюджетних, місцевих, донорських і партнерських ресурсів, єдину електронну картку справи домогосподарства, систему соціальних показників результативності, моніторинг строків, зворотний зв'язок і завершальне оцінювання випадку, суб'єктів відповідальності та систему публічних метрик результату. Її наукова новизна в площині державного управління полягає в тому, що об'єктом керованого впливу визначено не ізольований статус отримувача, а особу або домогосподарство з поєднанням житлових, доходових, медичних, доглядових, психосоціальних і безпекових ризиків; управлінське рішення формується як інтегрований пакет підтримки; а оцінювання ефективності здійснюється через своєчасність, безперервність, адресність, стабілізацію випадку та подальшу корекцію політики.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення науково-практичного завдання, що полягає у теоретичному обґрунтуванні положень щодо удосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення України в умовах воєнного стану. Проведене дослідження дало змогу сформулювати наступні висновки.

1. Уточнено сутність поняття “соціальний захист” як функції держави, що в умовах воєнного стану набуває безпекового змісту через управлінську логіку зниження соціальних ризиків домогосподарств, адаптації до втрати доступу до базових засобів існування та підтримання соціальної стійкості населення. Доведено, що для публічного управління це означає перехід від звичайного режиму соціальної політики до режиму швидких, відтворюваних і підзвітних управлінських рішень, у яких визначальними стають чіткість підстав, простота маршруту звернення, передбачуваність строків, ресурсне забезпечення та відповідальність за результат. На цій основі розкрито зміст категорії “механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення” як цілісної системи рішень, процедур, інструментів, ресурсів і взаємодій, через які держава виявляє соціальні ризики, приймає рішення, організовує надання підтримки, координує учасників, забезпечує фінансування та контролює досягнення результату.

2. Проаналізовано чинну нормативно-правову базу у сфері соціального захисту вразливих груп населення та встановлено, що її системною проблемою є не кількість нормативних актів, а фрагментарність процедурного контуру на рівні “підстава-процедура-рішення-результат”. Доведено, що чинне регулювання переважно орієнтоване на статуси, перелік видів допомоги та загальні повноваження, тоді як операційні параметри реалізації описані нерівномірно: відрізняються вимоги до документів, строки ухвалення рішень, порядок інформування заявника, стандарти міжвідомчого обміну даними та розподіл відповідальності. Така неоднорідність спричиняє регіональну варіативність практик, дублювання дій між установами, неузгодженість відповідальності та

зростання бар'єрів доступу для вразливих груп населення, особливо в умовах переміщення, втрати документів, інвалідності або обмеженої мобільності.

3. Охарактеризовано стан функціонування механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану. Встановлено, що система соціального захисту працює в режимі підвищеного навантаження: станом на 2025 рік в Україні зареєстровано близько 3,7 млн внутрішньо переміщених осіб, значна частина яких витрачає понад 50 % доходу на оренду житла. Через бойові дії пошкоджено або зруйновано понад 236 000 будівель, близько 2,5 млн житлових одиниць (~10 % житлового фонду) стали непридатними для проживання. Кількість фронт-офісів, соціальних хабів і фахівців індивідуального супроводу забезпечує лише часткове охоплення, а процедурні відмінності між громадами та цифровий розрив обмежують доступ до комплексного пакета послуг для домогосподарств із високою комбінованою вразливістю. Критичним є не лише обсяг підтримки, а й здатність системи керувати потоками звернень і строками реагування в умовах кадрових, інфраструктурних і бюджетних обмежень. Визначено управлінські бар'єри, що знижують результативність: складність маршрутів і різні практики прийому рішень; дефіцит кадрової спроможності на місцевому рівні, який проявляється в перевантаженні персоналу й обмежених можливостях індивідуального супроводу; інформаційна нерівність населення щодо правил і каналів звернення; розрив між грошовими виплатами й соціальними послугами. Обґрунтовано необхідність стандартизації процедур, чіткого розподілу ролей і формування єдиних сервісних маршрутів.

4. Проведено емпіричне дослідження вразливості домогосподарств і доступу до соціального захисту та доведено багатовимірність вразливості, що не зводиться до одного домінантного статусу вразливих груп населення: 44,4 % належали до малозабезпечених родин, 38,3 % були безробітними, 28,9 % мали психотравму, 19,2 % втратили житло, 12–12,3 % – внутрішньо переміщені або одинокі батьки; середнє число статусів перевищувало 2, критичний рівень (понад 3 статуси) мали 14,4 % респондентів. Виявлено, що статусний підхід не враховує сукупного ризикового навантаження та не забезпечує достатньої адресності, що обґрунтовує доцільність переходу до керованих профілів потреб домогосподарств із урахуванням комбінованого ризику та доступності соціальних сервісів. Ідентифіковано ключові проблеми вразливих груп населення щодо доступу до соціальних послуг: визначення загального комплексу потреб; ухвалення рішення і комунікація з отримувачем; фактичне отримання результату; поєднання виплат із послугами й супроводом.

5. Узагальнено релевантний зарубіжний досвід організації систем соціального захисту вразливих груп населення та доведено можливість його адаптації в Україні через перенесення не окремих програм, а функціональних рішень, що підвищують керованість, швидкість і адресність реагування. Обґрунтовано доцільність застосування моделі соціального захисту, здатної до швидкого масштабування із збереженням прозорих правил доступу, недискримінаційності та підзвітності. Визначено практики, найбільш придатні до адаптації: стандартизація процесів і сервісних маршрутів, використання реєстрів

як основи верифікації, інтеграція грошової підтримки і соціальних послуг, оцінювання потреб домогосподарства для підвищення адресності, а також організація доступних каналів звернення для осіб з різними можливостями та життєвими обставинами. Доведено, що імплементація таких практик вимагає інституційної адаптації, узгодження нормативно-правової бази та розвитку цифрової інфраструктури, що забезпечує інтеграцію даних і координацію суб'єктів у межах єдиної системи соціального захисту.

6. Обґрунтовано, що публічно-приватне партнерство у сфері соціального захисту вразливих груп населення має розглядатися не як другорядний або суто інфраструктурний інструмент, а як каталізатор розвитку, стабільності соціального забезпечення і формування соціальної безпеки. Доведено його потенціал у сервісній, цифрово-платформеній, житлово-сервісній, територіально-мобільній та реабілітаційно-інтеграційній формах. Встановлено, що управлінська цінність такого партнерства полягає не у формальному залученні партнера, а в підвищенні спроможності системи соціального захисту оперативно реагувати на кризові потреби, розширювати охоплення, зменшувати процедурні втрати та підтримувати соціальну стійкість домогосподарств і територіальних громад. Водночас доведено, що публічно-приватне партнерство має інтегруватися в єдиний маршрут підтримки без створення паралельних процедур, різних критеріїв включення чи дублювання ресурсів.

7. Визначено сучасні напрями вдосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення та доведено, що стратегічним пріоритетом є перехід від переважно нормативно-статусної логіки до цілеспрямованої, процесно керованої концепції соціального захисту, у межах якої кожен етап має визначені правила, відповідальних суб'єктів, строки та критерії результативності. Обґрунтовано, що така концепція має спиратися на чотири взаємопов'язані механізми державного управління: механізм політико-правового врегулювання – у частині запровадження подієвого запуску підтримки, процедурної уніфікації, стандартів строків, безперервності та пакетності рішень; механізм інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії – у частині координації суб'єктів, ведення випадку, регламентованої міжвідомчої взаємодії та включення партнерів у єдиний маршрут підтримки; механізм соціально орієнтованого фінансування – у частині узгодження фінансування з профілем вразливості, забезпечення кризової гнучкості, застосування соціального замовлення та поєднання бюджетних, місцевих, донорських і партнерських ресурсів; аналітико-оцінювальний механізм соціальної якості – у частині ведення єдиної електронної картки справи домогосподарства, застосування системи соціальних показників результативності, моніторингу строків, зворотного зв'язку та завершального оцінювання випадку. Доведено, що саме така конфігурація забезпечує не декларативне, а кероване поєднання правових норм, процедур, ресурсів, інституційних ролей, цифрових даних і партнерської взаємодії.

8. Розроблено концептуальну модель формування цілеорієнтованої системи державного управління соціальним захистом вразливих груп населення в умовах воєнного стану, яка інтегрує сучасні чинники впливу, профіль комбінованої вразливості домогосподарства, чотири базові механізми державного управління –

механізм політико-правового врегулювання, механізм інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії, механізм соціально орієнтованого фінансування та аналітико-оцінювальний механізм соціальної якості, конкретні інструменти реалізації – подієвий запуск підтримки, пакетне управлінське рішення, ведення випадку, регламентовану міжвідомчу взаємодію, соціальне замовлення, поєднання бюджетних, місцевих, донорських і партнерських ресурсів, єдину електронну картку справи домогосподарства, систему соціальних показників результативності, моніторинг строків, зворотний зв'язок і завершальне оцінювання випадку, суб'єктів відповідальності та систему публічних метрик результату. Наукова новизна моделі полягає в тому, що в площині державного управління об'єктом управління в ній виступає не ізольований статус отримувача, а особа або домогосподарство з поєднанням житлових, доходових, медичних, доглядових, психосоціальних і безпекових ризиків; управлінське рішення формується як інтегрований пакет підтримки; а оцінювання ефективності здійснюється через своєчасність, безперервність, адресність, стабілізацію випадку та подальшу корекцію політики. Доведено, що реалізація цієї моделі сприятиме підвищенню керованості строків реагування, усуненню помилок включення і виключення, зниженню регіональної варіативності практик, посиленню недискримінаційності доступу, інтеграції державно-приватного і публічно-партнерського ресурсу в єдиний маршрут підтримки, а також зміцненню соціальної стійкості вразливих груп населення в умовах воєнного стану в Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

Публікації у наукових фахових виданнях України з державного управління

1. Бобось М.Л. Соціальний захист вразливих груп населення в Україні: державно-управлінські рішення. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 405-412.

2. Бобось М.Л. Трансформація механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану в Україні. *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 497-505.

3. Бобось О.Л., Панасюк В.І., Бобось М.Л. Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціальної політики щодо захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. № 40. С. 293-298. **Авторський внесок здобувачки:** зв'язок механізмів публічного управління з контуром підтримки сімей ветеранів; правовий і процедурний аналіз доступу до виплат і послуг; розроблення індикаторів адресності та безперервності; ідентифікація управлінських розривів і підготовка висновків та рекомендацій.

4. Бобось О.Л., Бобось М.Л. Роль публічно-громадського партнерства у відбудові інфраструктури територій України: механізми взаємодії влади та громадянського суспільства. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. № 43. С. 186-191. **Авторський внесок здобувачки:** формування аналітичної рамки партнерства для соціально значущих проєктів; відбір і порівняння кейсів участі громад; опис інструментів координації, співфінансування та підзвітності; узгодження висновків із потребами соціальної політики на місцевому рівні.

5. Бобось О.Л., Бобось М.Л. Відновлення інфраструктури територій України: виклики, інноваційні підходи та партнерство у відбудові. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2024. № 4. С. 194-199. **Авторський внесок здобувачки:** систематизація викликів із виокремленням соціальних наслідків; типологізація інноваційних підходів управління відбудовою; критеріальна модель пріоритезації об'єктів з огляду на суспільну користь; рекомендації щодо інтеграції соціальних сервісів у плани відновлення.

6. Бобось О.Л., Поліщук С.П., Бобось М.Л. Цифровий розрив як виклик соціальної безпеки: механізми забезпечення рівного доступу осіб з інвалідністю до електронних послуг в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2025. № 46. С. 168-173. **Авторський внесок здобувачки:** операціоналізація понятійного апарату цифрової нерівності для соціальної сфери; аудит бар'єрів доступності е-послуг; пакет організаційних рішень для універсального доступу; побудова маршруту користувача та етапів усунення бар'єрів для осіб з інвалідністю.

7. Бобось О.Л., Бобось М.Л. Соціальні послуги в умовах енергетичної нестабільності: адаптаційні моделі для центрів підтримки ВПО, громадських хабів і кейс-менеджменту. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2025. № 1. С. 213-218. **Авторський внесок здобувачки:** постановка проблеми безперервності послуг під час перебоїв енергопостачання; опис адаптаційних моделей роботи центрів підтримки та громадських просторів; алгоритми пріоритетності прийому й надання допомоги за дефіциту ресурсів; інструменти індивідуального супроводу отримувачів.

8. Бобось М.Л. Міжнародна допомога як інструмент підтримки соціальної стійкості вразливих груп населення: зміна підходів і узгодженість з державною політикою України в умовах війни. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2025. № 3. С. 30-37.

9. Бобось О.Л., Бобось М.Л. Соціальна безпека внутрішньо переміщених осіб України: геоінформаційний підхід. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 8(16), С. 363-374. **Авторський внесок здобувачки:** постановка завдання та перелік індикаторів територіальної вразливості; організація джерел даних і верифікація; інтерпретація просторових закономірностей; керовані рекомендації для адресного налаштування підтримки ВПО.

10. Бобось О.Л., Бобось М.Л. Інтеграція соціальної безпеки та цифрових технологій: міжнародний досвід. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2025. № 8(61). С. 69–76. **Авторський внесок здобувачки:** системний огляд міжнародних практик; виокремлення моделей управління з придатністю до адаптації; визначення передумов і ризиків перенесення; послідовність впровадження в українських умовах; синтез висновків для модернізації механізмів соціальної політики.

11. Бобось М. Л. Механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в Україні. *Наукові перспективи*. 2025. № 10(64). С.65-76.

Публікація в науковому виданні іноземної держави

12. Bobos M. Gender dimension of the socio-economic security of single mothers in rural communities: Tools of local support and employment. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 4(72). Pp. 42-48. URL: <https://cuesc.org.ua/zhurnali/kelm/>.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Тези конференцій, круглих столів, комунікативних заходів

13. Бобось М.Л. Безбар'єрність соціальних і гуманітарних послуг для осіб з інвалідністю та маломобільних груп в Україні. *Психологія ХХІ століття: теоретичні та практичні дослідження: збірник наукових праць* / гол. ред. Л.Г. Білий. Хмельницький: Вид-во МАУП, 2022. Вип. 16. С. 72-77.

14. Бобось М.Л. Імплементация Стамбульської конвенції в Україні в умовах воєнного стану: міжвідомча взаємодія та доступ постраждалих до допомоги. *Актуальні питання юридичної науки та практики: збірник наукових праць студентів та молодих вчених* / гол. ред. Л.Г. Білий. Хмельницький: Вид-во МАУП, 2023. Вип. 3. С. 18–23.

15. Бобось М. Л. Державно-приватне партнерство у сфері соціального захисту: можливості та перспективи в умовах війни. *Сталий розвиток економіки, бізнесу та управління: стратегії та пріоритети: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Біла Церква, 27 березня 2025 р.). Біла Церква: Білоцерківський національний аграрний університет, 2025. С. 239-241.

16. Бобось М. Л. Соціальний захист вразливих груп населення як складова сталого розвитку громад в умовах воєнного стану. *Публічне управління сталим розвитком територіальних громад: збірник матеріалів Всеукраїнської конференції учнівської та студентської молоді* (м. Київ, 26 березня 2025 року) / за заг. ред. О. В. Євсюкової, С. М. Приліпка. Київ: НУБіП, 2025. С. 10-12.

17. Бобось М.Л. Механізми адаптивного соціального захисту вразливих груп населення в умовах правової невизначеності воєнного стану. *Current trends in scientific research development. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference. BoScience Publisher (Boston, May 8-10). USA*. 2025. Pp. 720-723.

18. Бобось М.Л. Соціальна вразливість як фактор національної безпеки: публічне управління ризиками в умовах війни. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ: матеріали II-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* (Івано-Франківськ, 30 травня 2025 р.); за наук. ред. проф. І. І. Чудика, Д. І. Дзвінчука, І. П. Лопушинського; упоряд. Л. С. Мосора. Т. 1. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2025. С. 259-261.

19. Бобось М. Л. Інституційна реакція держави на соціальні потреби населення в умовах швидкоплинних криз: нові формати управлінської дії. *Міжрегіональна Академія управління персоналом. Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України* / ред. кол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. Вип. 1(48). С. 272-274.

АНОТАЦІЯ

Бобось М. Л. Механізми державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення в умовах воєнного стану в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Державний університет “Житомирська політехніка”. – Житомир, 2026.

Дисертаційне дослідження присвячене комплексному теоретичному та прикладному обґрунтуванню удосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту вразливих груп населення України в умовах воєнного стану. У центрі уваги перебуває не аналіз окремих програм чи видів допомоги, а побудова узгодженої системи публічного управління, здатної забезпечувати домогосподарства, що перебувають у зоні перехресних соціальних ризиків, прогнозованою, керованою й результативною системою захисту з чіткими правилами доступу, визначеними суб'єктами відповідальності, процедурною підзвітністю та контрольованими строками реагування. Вихідною позицією дослідження є те, що повномасштабна війна одночасно поглибила структурну соціальну вразливість домогосподарств і загострила недоліки чинних механізмів соціального захисту, а тому удосконалення потребує не лише набору інструментів, а й самої управлінської логіки їх реалізації.

Теоретико-методологічну основу дослідження сформовано шляхом поєднання системного, інституційного, ризик-орієнтованого, структурно-функціонального та історико-еволюційного підходів. У роботі уточнено зміст базових категорій, у межах яких соціальний захист розглядається як інтегрована підсистема соціальної політики, що поєднує правові, інституційні, організаційні, фінансові та сервісні рішення для гарантування базових прав, підтримання мінімальних стандартів життя, компенсації соціальних ризиків та запобігання бідності й соціальному виключенню. Категорію “вразливі групи населення” розмежовано у науковій і правовій площинах, а соціальну вразливість описано як результат поєднання загроз, експозиції, чутливості та обмеженої спроможності до подолання наслідків. На основі узагальнення міжнародного досвіду адаптивних систем соціального захисту в умовах криз обґрунтовано напрями, релевантні для України, зокрема стандартизацію процесів і сервісних маршрутів, використання реєстрів для верифікації, поєднання грошової підтримки і соціальних послуг, посилення адресності через оцінювання потреб домогосподарства, а також здатність швидко масштабувати охоплення без втрати недискримінаційності доступу. У роботі також обґрунтовано значення публічно-приватного партнерства як складової механізмів державного управління у сфері соціального захисту.

Ключові слова: механізми державного управління; соціальний захист; вразливі групи населення; соціальна вразливість; профіль комбінованої вразливості; публічно-приватне партнерство; соціальна безпека; соціальна стійкість; соціальні послуги; воєнний стан; цифрова трансформація; концептуальна модель соціального захисту.

ANNOTATION

Bobos M. L. Mechanisms of Public Administration in the Field of Social Protection of Vulnerable Population Groups under Martial Law in Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Sciences in Public Administration in the specialty: 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – Zhytomyr Polytechnic State University. – Zhytomyr, 2026.

The dissertation research is devoted to a comprehensive theoretical and applied substantiation of improving public administration mechanisms in the field of social protection of vulnerable population groups in Ukraine under martial law. The focus is not on the analysis of individual programmes or types of assistance, but on building a coordinated public administration system capable of providing households exposed to overlapping social risks with a predictable, manageable, and effective system of protection based on clear access rules, defined responsible actors, procedural accountability, and controlled response timelines. The starting point of the research is that the full-scale war has simultaneously deepened the structural social vulnerability of households and aggravated the shortcomings of existing social protection mechanisms. Therefore, improvement requires not only a set of instruments, but also a change in the managerial logic of their implementation.

The theoretical and methodological basis of the study is formed through the combination of systemic, institutional, risk-oriented, structural-functional, and historical-evolutionary approaches. The dissertation clarifies the content of the basic categories, within which social protection is considered as an integrated subsystem of social policy combining legal, institutional, organisational, financial, and service decisions aimed at guaranteeing basic rights, maintaining minimum living standards, compensating for social risks, and preventing poverty and social exclusion. The category of “vulnerable population groups” is differentiated in academic and legal dimensions, while social vulnerability is described as the result of the interaction of threats, exposure, sensitivity, and limited capacity to overcome consequences. Based on the generalisation of international experience of adaptive social protection systems in crisis conditions, the dissertation substantiates directions relevant for Ukraine, including the standardisation of processes and service pathways, the use of registries for verification, the combination of cash support and social services, stronger targeting through household needs assessment, and the ability to rapidly scale coverage without losing non-discriminatory access. The study also justifies the significance of public-private partnership as a component of public administration mechanisms in the field of social protection.

Keywords: public administration mechanisms; social protection; vulnerable population groups; social vulnerability; combined vulnerability profile; public-private partnership; social security; social resilience; social services; martial law; digital transformation; conceptual model of social protection.